

ციური ახვლედიანი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი

tsiuriakhvlediani@yahoo.com

მარია ბურჩაკ-აბრამოვიჩი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი

mariam.burchak.abramovichi@tsu.ge

საკვანძო სიტყვები: საფრანგეთის ენობრივი პოლიტიკა, ფრანგული აკადემია, ფრანგული ტერმინები, ნეოლოგიზმები, ნასესხობანი.

ტერმინოლოგიურ სისტემათა რეგულირების თავისებურებანი საფრანგეთში

საფრანგეთში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ტერმინთა ნორმალიზაციასა და რეგლამენტირებას. ეს საკითხი უკავშირდება სახელმწიფოს „პუნქტუალურ“ დამოკიდებულებას ფრანგული ენისადმი. მთელ მსოფლიოში ცნობილია ფრანგული აკადემია (Académie française), რომელიც შედის საფრანგეთის ინსტიტუტის შემადგენლობაში (Institut de France) და არის სამეცნიერო დაწესებულება, რომელიც შეისწავლის ფრანგული ენის სხვადასხვა საკითხს, ასევე აწესრიგებს ენობრივ და ლიტერატურულ ნორმებს. აკადემია ჩართულია ფრანგულ ტერმინთა შემუშავების სხვადასხვა ეტაპზე ფრანგული ენის გამდიდრების კომისიის მუდმივი წევრობის ფარგლებში (Commission d'enrichissement de la langue française), იმართება იმ სხვადასხვა ორგანიზაციის წარმომადგენელთა კრებები, რომლებიც ხელს უწყობენ ფრანგული ენის გავრცელებას (კერძოდ, სპეციალური ლექსიკისა, ტერმინთა შექმნის საშუალებით), ნეოლოგიზმების შექმნას, ასევე – ეროვნული ენის გამოყენებას ეკონომიკურ, იურიდიულ, სამეცნიერო და ტექნიკურ სფეროებში. მაგალითად მოვიყვანთ ეკონომიკური ტერმინის bas de la pyramide სალექსიკონო სტატიას (პირამიდის ფსკერი), 7 დეკემბერი, 2018 წ.: bas de la pyramide Abréviation : BDP. Domaine : Économie et gestion d'entreprise. Définition : Segment de

la clientèle potentielle disposant des revenus les plus faibles. Note : Intéressant jusqu'alors faiblement le marché, le bas de la pyramide fait désormais l'objet d'offres commerciales spécifiques. Équivalent étranger : bottom of the pyramid (BOP). *პირამიდის ფსკერი, აბრევიაცია: BDP. დარგი: საწარმოს ეკონომიკა და მართვა. დეფინიცია, ცნების განსაზღვრა: პოტენციური კლიენტურის სეგმენტი, რომელიც განკარგავს ყველაზე სუსტების შემობრუნებას. შენიშვნა: საინტერესოა, რომ აქამდე ბაზრის სისუსტე, პირამიდის ფსკერი, ამიერიდან ქმნის სპეციფიკური კომერციული შეთავაზებების ობიექტს. ინგლისური ეკვივალენტი: bottom of the pyramid - BOP).*

თანამედროვე ლინგვისტთა ყურადღების ცენტრშია საზოგადოების ენაზე გავლენის ბუნება და ხასიათი. განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს შემეცნებითი თავისებურებების შესწავლასა და ადამიანთა მიზანმიმართულ გავლენას ენობრივი სისტემის სტრუქტურასა და შინაარსზე. ცალკე საკითხად გამოიყოფა ტერმინთა, როგორც ენის ნაწილის, სახელმწიფო რეგულირება, რადგან სახელდობრ ამ სფეროში გადაიკვეთება წმინდა ლინგვისტური პრობლემები (ენობრივი ნორმა, ნასესხობები, ნეოლოგიზმები და სხვ.) და პრაქტიკული საკითხები, რომლებიც უკავშირდება მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარებას. სახელდობრ ამიტომაც, საფრანგეთში სერიოზული ყურადღება ეთმობა ტერმინთა ნორმალიზაციას. კომისიის მუშაობის კოორდინაციას უწევს ფრანგული ენისა და საფრანგეთის ენების გენერალური დელეგაცია (Délégation générale à la langue française et aux langues de France), რომელიც შედის კულტურისა და კომუნიკაციის სამინისტროში (Ministère de la culture et de la communication). კომისია შედგება ექსპერტთა ჯგუფებისაგან (კომიტეტებისაგან) სხვადასხვა სამეცნიერო-ტექნიკური მიმართულებით, ასევე – აკადემიის წარმომადგენლებისაგან, შეუძლიათ შეიტანონ აუცილებელი ჩასწორებანი შემოთავაზებულ ტერმინოლოგიურ ერთეულებში. აკადემია აგზავნის კომიტეტებში ლექსიკოგრაფებს, რომლებიც დაკავებულნი არიან აკადემიის ლექსიკონის შედგენით (Dictionnaire de l'Académie), რადგან, სახელდობრ, ასეთი სპეციალისტები ფლობენ იმ ჩვევებს, რომელთა საშუალებითაც ხდება სხვადასხვა დარგის ლექსიკურ ერთეულთა შერჩევა და კლასიფიკაცია. კომისიის ნაშრომთა შედეგად ჩნდება იმ ტერმინთა სიები, რომლებიც მოწონებულია სამტატო ექსპერტებისა და აკადემიის წარმომადგენელთა მიერ. ასეთი სიები ხშირად იბეჭდება და ქვეყნდება საფრანგეთის რესპუბლიკის ოფიციალურ ბიულეტენში (Jour-

nal officiel). სიები შედგენილია თემატურად (Vocabulaire du droit, Vocabulaire des finances, Vocabulaire des énergies renouvelables და ა. შ.), ამასთანავე, თითოეული ტერმინისათვის იქმნება ცალკე სტატია, რომელიც შეიცავს ინფორმაციას მიღებულ აბრევიატურაზე, გამოყენების პროფესიონალურ სფეროზე, დეფინიციაზე, შემიშვნა და ასევე უცხოურ ეკვივალენტზეც. კომისია განსაზღვრავს მათი გამოყენებისა და გავრცელების წესებს. კომისიის მუშაობის ნორმატიულ ნაწილს შეიძლება გავცნოთ ყოველწლიურ მოხსენებებში. ცალკეულ სამეცნიერო სფეროთა მიხედვით ტერმინთა სიები დევს საიტზე France Terme. ასევე, პორტალზე რეგულარულად ქვეყნდება რეკომენდაციები ინგლისურ ტერმინთა ჩასანაცვლებლად. ნებისმიერ ინტერნეტმომხმარებელს შეუძლია დატოვოს განაცხადი ახალი ტერმინის ოფიციალურ დადასტურებაზე. კომისიის სამეცნიერო მხარდამჭერია საფრანგეთის ტერმინოლოგიური საზოგადოება (Société française de terminologie), რომელიც დაკავებულია სამეცნიერო-ტექნიკურ ტერმინთა წინსვლითა და სპეციალურ მიზანთათვის ენის პრესტიჟის ამაღლებით, ტერმინოლოგიურ კვლევათა სამეცნიერო კონფერენციების ორგანიზებითა და ჩატარებით. ტერმინოლოგიური გაერთიანება ევროპული ტერმინოლოგიური ასოციაციის (Association européenne de terminologie) წევრია და ურთიერთობს მთელი მსოფლიოს სხვა ტერმინოლოგიურ ორგანიზაციებთან (the International Network for Terminology, the International Information Centre for Terminology და სხვ.), რაც ხელს უწყობს ტერმინოლოგიური სისტემებისადმი უნივერსალური მოთხოვნების წამოყენებასა და ასევე სხვადასხვა ქვეყნის ეკვივალენტურ ტერმინთა შეთანხმების საკითხებს. ზემოჩამოთვლილ ორგანიზაციათა საიტებზე წარმოდგენილი ნორმატიული დოკუმენტების შესწავლა და ფაქტობრივი მასალის ანალიზი (ტერმინების, რეკომენდაციების სიები) საშუალებას იძლევა, დავინახოთ კომისიის განსაზღვრული მოთხოვნები შექმნილი და დადასტურებული ტერმინების მიმართ, რომლებიც შეიძლება ილუსტრირებული იყოს სხვადასხვა მაგალითით: 1. ნასესხობათა ელიმინაცია ინგლისური ენიდან (learning centre → bibliothèque, médiathèque, centre de ressources, forum des savoirs); 2. სიტყვაწარმოების ფრანგული ხერხების გამოყენება (წინსართი e-ს და მისი ვარიანტების é-, i- ს შეცვლა, რომლებსაც შეიცავენ სემები /électronique/, /informatique/ ან /télécommunication/, უფრო ზუსტი ფრანგული პრეფიქსებით cyber-, télé- ან გამონათქვამით en ligne); 3. ტერმინთა წარმოქმნის წყარო – ფრანგული საერთოგამოყენებადი

ენა (ინგლისური სპეციფიკური ტერმინების ფრანგული ეკვივალენტების შექმნისას გავრცელებულ ლექსიკურ ერთეულთა გამოყენება, რომლებიც იხმარება მხოლოდ პროფესიონალურ სფეროში: *freemium* → *gratuit-payant*, *subprime loan* → *prêt à haut risque*); 4. ტერმინოლოგიური ერთეულის ფორმისა და შინაარსის გამჭვირვალობა, მკაფიოობა, სიცხადე (მისწრაფება ცნების გამომხატველი ტერმინის სრული შესაბამისობისადმი მოითხოვს აუცილებლობას, რომ ტერმინოლოგიურ სისტემებში შემოტანილი იყოს ის ერთეულები, რომლებიც დააზუსტებენ განსაზღვრულ ცნებით ნიშნებს; ინგლისური ტერმინისათვის *low cost* მოიძებნება რამდენიმე ეკვივალენტი, რომლებიც შეიძლება დაიყოს ორ ჯგუფად: 1). ტერმინები, რომლებიც აღნიშნავენ საქონელს ან მომსახურებას, რომელთა ფასი მცირდება მათი წარმოებისადმი ნაკლები ხარჯით: *à coûts réduits*, *à bas coûts*; 2). ტერმინები, რომლებიც აღნიშნავენ საქონელს ან მომსახურებას, რომელთა ფასი თავდაპირველად შედარებით დაბალია ან მცირდება კომერციული მიზნებით: *premier prix*, *à prix réduit*, *à prix cassé*, *à bas prix*, *bon marché*, *économique*, *vendu à prix d'appel*; 3). ტერმინის შესაბამისობა იმ ეკვივალენტებთან, რომლებიც არსებობენ სხვა ფრანგულენოვან ქვეყნებში (მაგალითად, საფრანგეთსა და კვებეკში მოქმედებს საერთო ლიტერატურული ტერმინი *prête-plume* და აღნიშნავს იმ ადამიანს, რომელიც ქმნის ტექსტებს შემკვეთის სახელით (ნაცვლად მოძველებული ტერმინის *négre littéraire*); თუმცა, კვებეკში ასევე გავრცელებულია ტერმინი *écrivain fantôme*, რომელიც კალკირებულია ინგლისური ტერმინიდან *ghost writer*).

საფრანგეთის სახელმწიფოს მისწრაფებას, რომ შეექმნა საუკეთესო პირობები მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარებისათვის, ხელს უწყობდა ფრანგული ენის ტერმინოლოგიის მართვის მტკიცე მექანიზმის ფორმირება. თანამედროვე ფრანგული ტერმინოლოგიური სისტემების მარეგულირებელ მთავარ ორგანოს წარმოადგენს საფრანგეთის აკადემია, რამდენადაც, სახელდობრ, მის წარმომადგენლებს, კომისიის წევრებს, გამოაქვთ “ვერდიქტი” ყოველი ახალი ტერმინისათვის. ასევე დიდი როლი ეკუთვნის დამხმარე ორგანიზაციასაც – ფრანგულ ტერმინოლოგიურ საზოგადოებას, რადგანაც, სახელდობრ, მის შემადგენლობაში არიან ტერმინოლოგიის შემქმნელი ლინგვისტები, ფილოლოგები და იმ სამეცნიერო-ტექნიკურ სფეროთა წარმომადგენლები, რომლებიც განსაზღვრავენ ტერმინოლოგიურ სისტემათა და მათ ორგანიზაციათა ანალიზის მეთოდთა განვითარე-

ბას. ამასთანავე, ამ ორ ორგანოს შორის შეინიშნება თავისებური კონფლიქტი ტერმინის ბუნების თვალსაზრისით. აკადემია ვარაუდობს, რომ ტერმინი უნდა განიხილონ, როგორც რაღაც «იარლიყი, ეტიკეტი» (გარსი, გარეგნული მხარე), რომელიც დადებულია სამეცნიერო-ტექნიკური რეალობის აღმნიშვნელ კონცეპტზე ან ფრაგმენტზე, მაშინ, როდესაც ტერმინოლოგიური საზოგადოების თავმჯდომარე და გენერალური რწმუნებული ფრანგული ენისა და საფრანგეთის ენებისა, ცნობილი ლინგვისტი და ტერმინოლოგი ლოიკ დეპეკერი, თავის სამეცნიერო შრომებში გვთავაზობს, რომ ტერმინი განვიხილოთ როგორც ენობრივი ნიშანი, რომელიც შეიცავს როგორც ხილულ გარსს, ასევე შინაგან სემანტიკურ მხარესაც, რაც განსაზღვრავს თითოეული ტერმინისა და მთლიანად ტერმინოლოგიის სირთულესაც (Depecker L. 2002).

ლიტერატურა

Académie française. URL: <http://www.academie-francaise.fr/>
Association européenne de terminologie. URL: www.eaftaet.net
Depecker L. 2002 - Entre signe et concept. Éléments de terminologie générale. Paris.

Tsiuri Akhvlediani

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

tsiuriakhvlediani@yahoo.com

Maria Burchak-Abramovich

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

mariam.burchak.abramovichi@tsu.ge

Keywords: French language policy, French Academy, French terms, neologisms, borrowings.

Features of Regulation of Terminological Systems in France

Summary

The article analyzes requirements related to organizational and legal mechanisms and linguistic features of managing the modern terminological system in France. Regulatory documentation on enriching the French language, as well as factual material such as approved lists of identifiable terms, is also analyzed. The article contains requirements for French terms and their definitions, as well as examples of their implementation. The results obtained can be used in the subsequent study of borrowings, term formation or studying the mechanism of neologisms in the French language.

In France, particular attention is paid to the standardization and regulation of terms. This question is also linked to the “punctual” attitude of the State towards the French language. The French Academy (Académie française) is famous all over the world. It is part of the Institute of France (Institut de France) and is a scientific institution that studies various aspects of the French language and regulates linguistic and literary standards. The work of the Academy extends to the different stages of the development of French terms, within the framework of permanent membership in the Commission for the Enrichment of the French Language, as well as meetings of representatives of various

organizations promoting diffusion of French (in particular through the creation of vocabulary, special terms), the creation of neologisms, as well as the use of the national language in the economic, legal, scientific and technical fields. As an example, we cite the dictionary article of the economic term *bas de la pyramide* (*bottom of the pyramid*), December 7, 2018: *bas de la pyramide* Abréviation: BDP. Domaine: Économie et gestion d'entreprise. Définition: Segment de la clientèle potentielle disposant des revenus les plus faibles. Note: Intéressant jusqu'alors faiblement le marché, le bas de la pyramide fait désormais l'objet d'offres commerciales spécifiques. Équivalent étranger: bottom of the pyramid (BOP) (Bottom of the pyramid, Abbreviation: BDP. Field: Economics and business management. Definition: Segment of potential customers with the lowest income. Note: So far little interested in the market, the bottom of the pyramid is now the subject of specific commercial offers. Foreign equivalent: bottom of the pyramid (BOP)).